

# Doğmamış Bebeği Tehdit Eden Madde : **ALKOL**

**Doç.Dr. Alparslan ÖZYAZICI\***



*Henüz dünyaya gelmemiş 1,5 aylık bir bebek. Bu masum yavru annenin, bilhassa hamile iken kullandığı alkollü içkinin zararlı tesiri ile belki ömür boyu çekeceği sakatlıklara maruz kalabilecektir.*

**B**ir bebek anne bedeninde yaratılırken, anneden gelen besin maddeleri ile beslenmekte olup, adeta annenin ortakçısı durumundadır. Anneden gelen maddeler bebeğe direkt olarak geçmemekte, plasenta dediğimiz organ vasıtası ile bebeğe intikal etmektedir. Plasenta veya halk arasında eş diye bilinen organ, çeşitli fonksiyonları yanında bebek için lüzumlu maddeleri süzen, bebeği zararlı maddelerden koruyan bir organdır. Bütün bunlara rağmen, bebek annenin hamilelik esnasında kullandığı zararlı maddelere bilhassa alkolün ağır tehdidine maruzdur.

## Bebeğe Geçen Alkol

Bilineceği gibi alkollü içkilerdeki asıl zararlı olan ve sarhoşluk yapan madde etil alkol dediğimiz kimyasal maddedir. Etil alkolün miktarı farklı içkilerde değişik yüzdelere olup, önemli bir özelliği de çabucak kana geçebilmesidir.

Anne hamilelik esnasında alkollü içki kullanırsa, anne kanına geçen etil alkol, molekül ağırlığı oldukça düşük olduğu için plasenta engelinden kolayca bebeğe geçer ve kısa zaman içerisinde bebekteki alkol miktarı en az annedeki seviyeye çıkar. Bu ise bebek üzerinde ileride telafisi mümkün olmayan ağır zararlara sebep olabilmektedir.

Alkol bebek için bir teratojen yani anormalliklere sebep olan bir maddedir. Alkole bir teratojen madde olarak bakılması ve onunla özel olarak ilgilenilmesinin sebebi ise, bilhassa batı memleketlerinde kadınlar tarafından da çok yaygın olarak kullanılması ve doğmamış bebekte çok zararlı tesirlere sebep olabilmeleridir.

## Yapılan Çeşitli Çalışmalar

Alkolün bebek için teratojen bir madde olduğu insanlarda yapılmış klinik tecrübelerle, halk arasında onbinlerce hamile kadında yapılmış olan geniş tarama çalışmaları ile ve laboratuvarlarda deney hayvanlarında yapılmış olan araştırmalarla gösterilmiştir. Alkolün bilhassa hamilelikte kullanılmasının bebek üzerinde zararlı olduğu bilindiği gibi, bunda annenin kullandığı alkollü içkinin miktarı da önemlidir. Bilhassa çok miktarda alkol kullanan alkolik diyebileceğimiz annelerin bebeklerinde sadece bir

rahatsızlık değil, bir çok problemler ortaya çıkar. Bu ağır tablo "fötal alkol sendromu" diye adlandırılır.

## Fötal Alkol Sendromu

Fötal alkol sendromu adeta bir kusurlar topluluğunun ismidir. İlk defa 1973 yılında bu isim kullanılmış; bundan sonraki yıllarda da bu konuda değişik ülkelerde birçok araştırmalar yapılmış, makaleler yayınlanmış halen de yayınlanmaktadır. Bütün bu çalışmaların ortak olarak vardıkları sonuç, alkolün doğmamış bebek üzerinde bütün organlarda, özellikle merkezi sinir organları üzerinde çok zararlı sonuçlara yol açmakta olmasıdır.

Fötal alkol sendromu diye adlandırılan olayların belli başlı problemleri üç madde halinde özetlenebilir;

1. Yüz görünüşündeki anormallikler.
2. Beden itibarıyla doğum öncesi ve sonrası gelişme geriliği.
3. Merkezi sinir organlarının gelişmesindeki kusurlar ve buna bağlı geri zekâllık.

Bu bebeklerin yüz şekillerine bakıldığı zaman bir anormallik hemen dikkati çekmektedir. Bilhassa gözlerdeki anormallikler daha çok görülmektedir. Çünkü göz, beynin adeta dışarıya açılan bir penceresi gibidir. Merkezi sinir organlarındaki kusur, gözde kendisini hissettirebilmektedir. Bu bebeklerde normale göre oldukça küçük bir göz bulunur; göz kapağı düşük olup, şaşılık normale göre daha fazla sayıda görülür.

Baş çevreleri oldukça dar olup; üst dudakları oldukça incedir.

Basık olan burunları ile de dikkati çeken bu

\* Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Öğr. Üyesi

bebeklerin el ayalarında izleri normal bebeklerdekinden farklı görülmektedir.

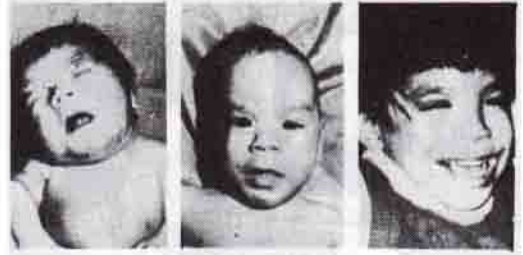
## Gelişme Geriliği ve Diğer Anormallikler

Fötal alkol sendromuna ait kusurlar çok daha artırılabilir. Meselâ kalbin gelişmesine ait bozukluklar buna ilave edilebilir. Kalbin gözleri arasında istenmeyen delikler meydana gelebilir (Ventriküler septal defekt).

Annenin hamilelik esnasında alkol kullanmasının bebek üzerindeki tipik belirtilerinden birisi de bebeğin normal bebeklere kıyasla daha zayıf ve küçük boyda dünyaya gelmeleridir. Bu gelişme geriliği doğumdan sonra bebeklerin özel ilgi altında tutulmalarına rağmen telafi edilememektedir. Bilhassa alkolik annelerin bebekleri normallere kıyas edilince, 200-250 gram daha zayıf doğmaktadır.

## Geri Zekâlılık

Geri zekâlılık bu tip bebeklerin hemen hemen müşterek bir özelliğidir. Almanya'da, Fransa'da, İsveç ve Amerika'da yapılan çalışmalarda bu konuda hemen hemen aynı sonuçlar bulunmuştur. 100 üzerinden yapılan zekâ testlerinde, bu tip bebeklerde ortalama 50-60 civarında zekâ seviyesi bulunmuştur. Bunlar arasında zekâ seviyesi 15-20 gibi son derece düşük olanları da vardır ve bu geri zekâlılığın yaş ilerledikçe telafisi de mümkün değildir. Bazı özel kliniklerde doğumdan itibaren bu tip bebekler takip edilmiş, özel ilgi ve eğitim görmelerine rağmen, sonuç pek değişmemiştir. Bu sonuç annenin yaptığı hatanın bebekte ömür boyu devam edecek bir kusura sebep olabileceğini göstermektedir.



*Doğumunda Fötal Alkol Sendromu (FAS) teşhisi konulan bebeğin, doğumda, sekiz aylıkken ve 4,5 yaşında iken çekilmiş üç ayrı resmi. Bu bebek doğumundan itibaren bir klinikte takip edilmiş olup, hususi ihtimam ve özel eğitim görmesine rağmen zekâ seviyesi 100 üzerinden 40-45'i geçmemiştir ve ileride bir gelişme de beklenmemektedir.*

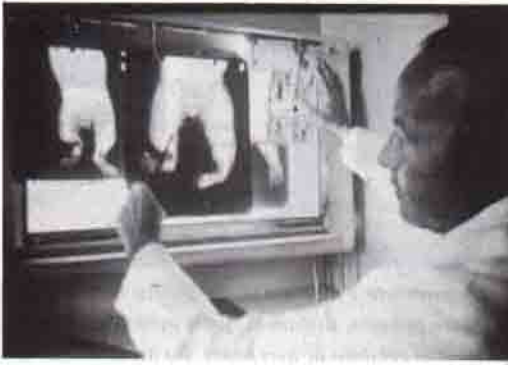
## Erken Doğum ve Ölü Doğum

Çok geniş tarama çalışmaları, hamilelikte alkol kullananların bebeklerinde erken doğum ve ölü doğum hadisesinin artmış olduğunu göstermiştir. Fransız araştırmacılar annenin alkol kullanması ile ölü doğum arasında çok yakın bir alâka buldular. Bu oran hamilelikte az miktarda alkol kullananlarda her 1000 doğumda 10'a; çok miktarda alkol kullananlarda ise, her 1000 doğumda 25'e kadar yükseliyordu. Bu durumda bayanlar hamilelikte fazla miktarda alkol kullanıyorlarsa, ölü doğum oranı en az iki misli artmaktadır. Hamilelikte bayanlar hem çok alkol kullanıyor, hem de çok sigara içiyorlarsa, ölü doğum oranı 1000 doğumda 50'ye çıkarak en yüksek seviyesini bulmaktadır.

Tablo

250 adet Fötal Alkol Sendrom'lu vakada % 25-50 ve % 1-25 nisbetinde görülen anormallikler

	% 25 - 50	% 1 - 25
Gözler	Göz kapağı düşüklüğü (pitoz) şaşılık, gözün iç kısmında deri katlantısı.	Normalden küçük göz, miyop.
Kulak	Geriye dönme	Zayıf teşekkül etmiş kulak kıvrımları
Ağız	Kaba yan damak katlantıları	Yarı dudak ve yarı damak, bozuk mineli küçük dişler.
Kalp	Çocukluğun ilk senelerinde, genellikle kulakçıklar arası delikten ileri gelen üfürüm.	Karıncıklar arası delik, büyük damar anomalileri, Fallot tetralojisi.
Deri	Hemanjiyomlar	Bebeklikte aşırı kılınma (Hirsütizm)
İskelet	Anormal el ayası çizgileri, huni göğsü (pectus excavatum)	Eklemler hareketlerinde tahdit (bilhassa parmaklar ve el bileğinde) tırnakların gelişmemesi, çok parmaklı olma hali, vs.
Kas		Diafragma fıtıkları, karın ve kasık fıtıkları, vs.



*Alkolic annelerden doğan bebeklerin organ kusurları, ayaklarındaki çarpıklıklar, şüphesiz röntgen filmlerinde daha da açık görülmektedir. Elbetteki zarar sadece beyne değil, vücudun bütün organlarıdır.*

### Fonksiyonel Bozukluklar

Belirtildiği gibi, hamilelikte alkol kullanan annelerin bebeklerinde, başta beyin olmak üzere merkezi sinir organlarında ve diğer organlarda önemli kusurlar meydana gelmektedir. Bu organik kusurlar şüphesiz bebeklerde kendisini fonksiyon bozukluğu halinde gösterecektir. Meselâ bu bebeklerde emme refleksi oldukça zayıftır. Bunlar için emme ve dolayısıyla beslenme bir problem haline gelmiştir. Bu bebeklerin doğum anındaki ağlama, soluk alıp verme, hassasiyet, kas gerginliği yönünden zayıf oldukları görülmüş; bilhassa bazı bebekler seslere karşı aşırı hassas hale gelmiş hatta anormal vücut titremesi farkedilmiştir. Fonksiyonla alakalı bozukluklara çok daha ilaveler yapılabilmektedir.

### Fötal Alkol Sendromu'nun (FAS) Görülüş Oranı

Şüphesiz bir toplumda ne kadar çok alkollü içki kullanılıyorsa, o toplumda Fötal Alkol Sendromu (FAS) vakaları artacaktır. Meselâ Fransa'da yapılan bir çalışmada, her 1000 doğumda 2-3 adet ağır FAS vakası görüldüğü belirtilmiştir. Diğer batılı memleketlerde yapılan çalışmalarda da buna yakın rakamlar bulunmuştur.

Ancak şunu da açıkça belirtmek gerekirse, alkolün yol açtığı problemler sadece FAS vakaları değildir. FAS bir rahatsızlıklar bütünüdür. Şayet tek tek problemler gözönüne alınırsa, belirtilen rakamlar daha da artacaktır.

Bir de belirtilen rakamlar, toplumun bütünü için yapılmış olan çalışmalara aittir. Sadece alkol kullanan, hatta alkolic anneler arasında çalışmalar yapıncı, yukarıdaki rakamlar daha da artmaktadır. Bilhassa alkolic annelerin bebeklerinin yarısına yakınında FAS vakaları görüldüğü; sadece bazı kusurlar tek tek dikkate alınınca da bu kadınların bebek-

lerinin % 70-80'inin kusurlu olduğu hayretle görülmüştür.

Bu bakımdan çağımızda batı dünyasında, zihni kusurlara sebep olması açısından alkol en önemli sebep olarak birinci sırayı işgal etmektedir.

### Nesli Muhafaza Gayretleri

Hamilelikte alkol kullananın bebek üzerinde önemli problemlere yol açtığı anlaşıldıktan sonra, bilhassa ABD'de bu konuda halkı ikaz için ciddi bir kampanya başlatılmıştır. Yapılan bazı çalışmalarda, halkın bu konuda çok yanlış kanaatlere sahip olduğu, kendilerine soru sorulanlardan çoğunun günde üç kadeh içkinin hiçbir zararı olmadığı, bira ve şarabın damıtılmış içkilerden daha emniyetli olduğu tarzında yanlış kanaatleri olduğu görülmüştür. Hatta bu mevzuda sağlık personelinin de eksik bilgileri vardır.

Bilhassa bu konuda ABD'de, NIAAA (National Institute Alcohol Abuse and Alcoholism), ülke çapında bir kampanya başlatmıştır. Çeşitli eğitim müesseselerinde, kurslar, konferanslar tertiplenmiş, TV ve radyoda programlar yapılmış ve mülakatlar yayınlanmıştır. Millî Enstitü ana mesaj olarak şu cümle üzerinde durmakta idi; "The safest choici is not to drink during pregnancy":

**"En emniyetli tercih, hamilelikte hiç içki kullanmamaktır".**

Belki bundan daha da emniyetlisi, içkileri sadece hamilelikte değil hiçbir zaman kullanmamaktır. İnsan vücuduna ve gelecek nesiller üzerinde yaptığı zararları bugünün gelişen teknikleri ile anlaşıldıkça bunun önemi daha iyi bir şekilde farkedilebilmektedir. □

